

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարեկանը 6 ռուբլի: Առանձին համարները 7 կոպէկով: Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ: Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերէն): Գայտարարութիւնը ընդունվում է ամէն լիզուով: Գայտարարութիւնները համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՆԵՐԿԱՅ 1888 ԹԻԻՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն զիւրքով և նոյն պրօզրամայով: Մեր կը ստանանք սովական չճճՈՒԳԻՐՆԵՐ: «ՄՇԱԿ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, վեց ամսականը 6 ռուբլի: Գրվել «ՄՇԱԿ» կարելի է ԽՐԱԿՆԱԿԱՆ (Բարձրագոյն և Բազմապատ փողոցների անկիւնում, Թամաշիւի տանը): Կայտարարութեան ուրիշ քաղաքներէն «ՄՇԱԿ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Խմբագրութեան հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԵՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԳՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մարդասիրական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը. Նամակ Աղստաֆայից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թիւրքաց կառավարութեան ընթացքը. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀՆՈՒԱԳՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Շվեյցարիայից.

կուս 5,207 ռ. 82 կ., 3) խաղարկական տունակների կուսովներով 211 ռ. 37 կ., 4) տարեկան անդամներից 80 ռ., 5) նուիրաբերութիւններից 54 ռ., 6) փոխադարձ վարկի ընկերութեան բանկից դիվիդենդ 10 ռ. 97 կ., 7) նկուղի վարձ 150 ռ.: Այդ գումարներից միայն առաջինը, այսինքն 400 ռ., կանոնադրութեան հիման վրա մտնում է անձեռնմխելի մայր գումարի մէջ, իսկ մնացեալը կազմում է դարձուածական գումար: Այնպէս որ ընկերութիւնը 1887 թ. ընթացքում ստացել է դարձուածական գումար 5,714 ռ. 16 կ.: Բացի սրանից անցած տարիներից կար դարձուածական գումար 4,765 ռ. 52 կ.: Ուրեմն անցեալ տարվայ համար ձեռնմխելի դարձուածական գումար եղել է 10,479 ռ. 68 կ.: Այդ գումարը կանոնադրութեան հիման վրա կարելի էր գործածել բայց իսկապէս ծախված է նրանից միայն 7,857 ռ. 40 կ. ծախված գումարը դուրս գալով վերջինից դարձուածական գումարից մընում է 2,622 ռ. 28 կ., որը ընդհանուր ժողովի վճար համաձայն պիտի միացնուի մայր գումարին: Այժմ դառնալով ընկերութեան մօտ գտնված կողմնակի գումարներին 1) Ուսումնարանի շինութեան համար հանգանակված գումարից առ 1-ն

ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԿԱՍԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՐ ԺՈՂՈՎ

Յունվարի 30-ին երեկոյան կայացաւ Մարդասիրական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, որին ներկայ էին 96 անդամներ: Ժողովի նախագահ ընտրվեցաւ Ա. Քալանթար, իսկ ատենակազմ պ. Հ. Ղուկասեան: Ընդհանուր ժողովում քննվեց ամենից առաջ անցեալ տարվայ գումարական հաշիւը:

ընկերութիւնը 1887 թ. ընթացքում ունեցել է հետևեալ մուտքը՝ 1) Նորամուտ չորս անփոփոխ անդամներից 400 ռ., 2) դրամադրից տարածանքները, բնմ են դուրս գալիս՝ կատարում են զանազան դերեր, երգում են սուր, ոգևորված արտասանում ձառեր կամ առաջարկում են կենացներ:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՆԱՄԱԿ ՇՎԵՅՐԱՐԻԱՅԻՆ

Կիրակի և տօն օրերը Շվեյցարիայում. Նոր տարին. Silvester-Abend. Հրդեհակայան և հրդեհներ ժընէվում. Ժընէվ և Չէյթոն. Բանախ մուրացկան. Մեռնող բանտի նշանաւոր խօսքերը. Բիսմարկի և Շվեյցարիա. Բիսմարկի գաղտնի գործակալութիւն. Լրտես Հաուպտ ժընէվում և Շըլէյքը Յիւրիսում:

ազատ դաշտավայրերը, քաղաքից մօտակայ գիւղերը, ոտով, կառքով, երկաթուղով: Մանաւանդ երբ եղանակը աւելի դուրալի է, ձգտումը դէպի ազատ ընտրելիք, ազատ վայրերը, լճերի վրա զբօսելը—առասպելական է Շվեյցարիայի ժողովուրդի մէջ:

Այս անգամ հաղորդում եմ «Մշակի» ընթերցողներին մի քանի թեթիւ, առձեռն լուրեր և տեղեկութիւններ, որ բազում եմ լրագրիւններից և սեփական յիշատակաբանիցս: Խօսենք նախ կիրակի օրերի և տօնների մասին:

Այս ձեռքը սաստիկ ցրտեր ունենք և նոր տարին էլ ցրտերի պատճառով սովորականից աւելի հանդարտ անցաւ:

Ինչպէս ասում են դերմանացիք Sylvester-Abend, այս նոր տարի գիշերը, մեծ բաւականութեամբ ներկայ գտնվեցաւ գերմանական մի շրջանում, բանտների մի ընտանեկան ուրախութեան, որ հրաւիրված էի իրեն անգամ տեղիս մի ճարտարագիտական ընկերութեան կողմից, քաղցրութեամբ անցկացնել այդ երեկոյ միասին: Մի անշուք, ընդարձակ դահլիճում պիտի հանդիպէինք նոր տարուան. այստեղ հաւաքված են բազմաթիւ ընտանիքներ, բանտ օրիորդներ և կանայք, որոնք թէ ընկերութեան անդամներն են, որ բոլորն էլ բանտներն են, մերձաւորները և թէ օտար ծանօթներն են: Մի խօսքով Շվեյցարիայի գերմանական հասարակ ժողովրդի մի շրջան էր, որի հետ բազմ ունեցաւ ուրախակցելու: Նստած են ամենքը խառն երկար պարզ սեղանների շուրջը. մի անաղիւն տակառ զարկելու սպասում է մեզ. ծամի 9/2-ին սկսվում է ուրախութիւնը: Ո՛րքան պարզութեամբ, անկեղծ ընկերական ուրախութիւն բանտ օրի մէջ: Իրանք սպասաւորում են թէ գարեջուր, թէ ինչ հարկաւոր է: Մեծ կենդանութիւն, ուրախութիւն է տիրում ամենքին. խմբովին երկեսու բանտներ ներդաշնակ երգում են. նոյն բանտներից դուրս են գալիս անային դե-

յունվարի 1887 թ. ստացված էր 4,700 ռ.: 1887 թ. ընթացքում նոյն նպատակով ստացված է 6,274 ռ. 32 կ., որը միացնելով տարվայ սկզբում եղած գումարին, կը ստանանք 10,974 ռ. 32 կ.: Այդ գումարից վճարված է մի կտոր հողի համար 3,818 ռ. 58 կ.: 2) Տէր-Քաղէտի անուամբ որպէս պահուց. համար ժողովված է ընդամենը 1,110 ռուբլի 3) Ընկերութեան մօտ եղած վարդաշէնի դպրոցին պատկանեալ փողի գումարն էր սովորով միասին 1,846 ռ. 82 կ.: 4) Հաղորդի դպրոցին պատկանեալ փողի գումարն էր սովորով միասին 1,570 ռուբլ 63 կոպէկ:

Վերջացնելով դրամական հաշիւը, այժմ կալիստոն ծանօթութիւն սալ խորհրդի և ընկերութեան անցեալ տարվայ գործունէութեան մասին:

1) Անցեալ տարվայ յունվար ամսի 10-ին խորհուրդը կազմում է արտակարգ ընդհանուր ժողով, որ միաձայն վճարում է երկեսու դպրոցների շինութեան տեղում, այլ մի ուրիշ աւելի ընդարձակ տեղում: Այդ նպատակի համար արդէն հարկաւոր բանակցութիւնները եղել և վերջացել են. տեղը որոշված և գնված է, յատակագիծը պատրաստված է և շինութիւնը շուտով պէտք է ըսկալի:

950 ռ., իսկ մուտքը 650 ռ., որից 100 ռ. ստացվում է Մարդ. ընկերութիւնից: Մուտքը կը լինի պակաս լինելով դպրոցը տարակուսանքի մէջ է 3) Սուլթան-Նուրու դպրոցը բաղկացած է 2 բաժանմունքից և ունի 35 աշակերտ: Գպրոցը ղեկավարում է մի նեղ ու մութ սենեակում, որը մի կատարեալ տանջարան է փողքիկ երեխաների համար: Աշակերտները թաթարախօս են և զբարոց են յաճախում 1—3 վերստ հեռավորութիւնից ճանձային ճանապարհներով Տարեկան ծախսն է 400 ռ., իսկ մուտքը 350 ռ., որից 200 ռ. ստացվում է Մարդասիրական ընկերութիւնից, 150 ռ. ժողովուրդն է տալիս, իսկ 50 ռուբլին աշխատում են լրացնել պատահական եկամուտներով: Աշակերտները ուսանում են ճիշդ 4) Ամիրվանի դպրոցը բաղկացած է 3 բաժանմունքից, և ունի 28 աշակերտ: Գպրոցի ծախսն է 350 ռ., որի 200 ռուբլին ստացվում է Մարդասիրական ընկերութիւնից, 140 ռուբլի ժողովրդից, իսկ պակասը լրացնում է պատահական եկամուտներով: 5) Բէկլարէնի դպրոցը առ այժմ բաղկացած է մի բաժանմունքից և ունի 25 աշակերտ: Գպրոցը ստանում է Մարդ. ընկերութիւնից 150 ռուբլի, ժողովուրդը տալիս է ծուխից 1 ռ. 20 կ., պակասն էլ լրացվում է պատահական եկամուտներով: 6) Խաչմաղի դպրոցը, նախելով հոգաբարձութիւնից ստացված յայտարարութեան, միդասեան է և ունի մօտաւորապէս (!) տասն աշակերտ (երեկ փոտարացի են աշակերտների ճիշդ թիւը որոշել): Ուսուցիչն է տեղական բուհանան Տարեկան մուտքն է 125 ռ., որից 50 ռուբլի ստացվում է Մարդասիրական ընկերութիւնից: Մի կերպ պահպանվում է դպրոցի գոյութիւնը (?): Այդ տեղեկութիւնները ստացված են հոգաբարձութիւնից. ոմանք կարծում են, որ յիշեալ գիւղում բոլորովին ուսումնարան չը կայ. այդ դպրոցի խնդրը հանելով է: 7) Քիլվարի դպրոցը պիտի ստացած լինէր ընկերութիւնից 300 ռ., բայց այդ գումարը չէ ուզարկված Քիլվարի դպրոցին, որովհետև վերջինս փակ է դուռ:

8) Ղուբայի դպրոցը երկրասեան և չորս բաժանմունքով, 65 աշակերտներով: Տարեկան մուտքն է 1,500 ռ., որից 200 ռուբլին ստացվում է Մար-

դասանքներ, բնմ են դուրս գալիս՝ կատարում են զանազան դերեր, երգում են սուր, ոգևորված արտասանում ձառեր կամ առաջարկում են կենացներ:

Բայց մեզ վրա մի աննկարագրելի տպաւորութիւն թողեց 9—10 տարեկան մի երեխայ, որ յանկարծ ողբերով ընթանալի մի ոտանաւոր կարգաց. «Որոշեալութեամբ, սո՛վ պրօզիտարիտատ...» թիթիթով էր երեխան. ոտանաւորը վերաբերում էր բանտ օրի միջուակ դրութեան... Ամենքի աչքերը լցված էին արտասուքներով երեխայի թիթիթով խօսքերից:

Ամենաաղէտալին էր քաղաքի Սէն-ժանի մատակ պատահած հրդեհը: Այրվեցան մի քանի նըշանաւոր արհեստանոցներ և գործարաններ. Ֆլաւոր համնում էր կէս միլիօնի. մի քանի հարիւր բանտներ, այդ բոլորվարձ պարտքները իրանց ընտանիքներով, դառնաշունչ ձմեռվայ ամիսներում, երեխի վրա ընկած ենթակված էին տառապանքներին, մինչև անգամ սովամահի վտանգին. կազմվեցաւ նուիրատուութիւնը հաւաքող մասնաժողով, որ սրտաշարժ հրաւերներ կարգաց. կառավարութիւնն էլ, ինչպէս և միշտ, այժմ էլ օգնեց. բայց աւելի բանտը բանտին է միշտ օգնում և ձեռք մեկնում գործադուլի, հրդեհի և որ և է աղէտի ժամանակ. կը տեսնէք բանտները և բանտարկան ընկերութիւններն են, որ դիմում են զանազան միջոցների և ստորագրութիւն են բացում իրանց համաքաղաքացի թշուառացածների օգտին...:

Տարեկանից յետոյ նոյն ուրախութիւնը շարունակվում է. լրացաւ ժամը 12-ը. իրարանցում եղաւ. անխտիր եղբայրական սիրոյ քաղցր համբուրներով շորհաւորում են միմեանց նոր տարին... Գեռ դարձեալ երկար ուրախանալուց յետոյ արդէն ուշ զիշեր էր, ամենքը բաժանվեցան զաղցր տրամադրութեան տակ և սիրոյ գրասական տանելով իրանց հետ...:

Մտկալի է լինում թշուառութիւնը մի հասարակութեան, մի ժողովուրդի մէջ, ուր չը կայ կենսիկ ապահովութիւն, չը կայ քաղաքացիական պարտաճանաչութիւն և պատահում է յանկարծ մի սղէտալի դէպք: Միտքս փոխադրվեց յանկարծ ժընէվից՝ Փոքր-Ասիա—Չէյթոն. այնտեղ էլ պատահեց մի քանի ամիս առաջ աւելի ստույգ կալի հրդեհ բան թէ ժընէվում: Գրեթէ ամբողջ քաղաքը, հազարաւոր տներ, հարիւրաւոր խանութներ և վարժարաններ այրվում են... բայց ո՞վ է թշուառացած, անբաղդ ժողովուրդին օգնողը, համաքաղաքացի տաճիկը... թէ քուրդը... թէ Սուլթանի կառավարութիւնը...:

Անցեալ նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսներին ժընէվում պատահեցան մի քանի անգամ հրդեհներ: Օրինակելի է այստեղի հրդեհակայանի ընկերութիւնների կազմակերպութիւնը. ինչ եւս անհրաժեշտ է անձնուրութեամբ գործում են դրանք կալի դէմ: Ամեն ոք, ամեն քաղաքացի այստեղ հրդեհակայ է. երբ հարկը ստիպում է իւրաքանչիւր քաղաքացի իր բարոյական պարտքն է գրում, յորերը փոխում է և դնում կրակի դէմ կուռուռ: Իսկ ուրիշները, մինչև անգամ երեխաները և պատանիները, պատահում է որ մերձակայ ջրհորներից և ջրանցքներից ջուր են հանում անգար...:

Տեղիս մի քաղաքում կարգացիւք հետևեալը.

դատարանական ընկերութիւնը: Ծախսն է 1,800—1,900 ր.: Փողը պակասը լրացվում է հանդանոցով: Կառավարութեանը և նուիրաւորութեանը 9) Ծամախուօրիորդական դպրոցը բաղկացած է մի դասարանից երկու բաժանմունքով և ունի 36 աշակերտներ: Տարեկան ծախսն է 700 ր., իսկ մուտքըն է 300 ր. եկեղեցու մտավաճառութիւնից, 100 ր. թոշակադրամ, 150 ր. Մարգարեական ընկերութիւնից և մի փոքր էլ նուիրաբերութիւններից: Այնպէս որ յիշեալ դպրոցը դժուարութեամբ է պահպանում իր գոյութիւնը: 10) Վերջապէս ընկերութիւնը անցնել տարի նպաստ է տուել 60 ր. ս. թարգմանչաց վանքի դպրոցին, բայց ընդհանուր ժողովում հաստատուեցաւ որ յիշեալ վանքը ունի 60 ր. փող և այլ փող էլ իր անուանաբերութիւնից: Ուրեմն ինչպէս համար է այդ վանքը ընկերութիւնից նպաստ ստանում: Ընդհանուր ժողովի այդ հարցին այն պարտքը, որ վանքի ներկայացուցիչն է ընկերութեան առաջ, պատասխանում է, որ թէև դպրոցը չէ կայ, բայց վանահայրը շրջապատել է իրան մի քանի երիտասարդներով և սրանց շրջակայ գիւղերի համար քահանայացուներ է պատրաստում: Ահա մի նոր հանելուկ: Արդեօք ո՞վ է այդ վանահայրը, իսկ եթէ յայտնվի, որ վանահայր էլ չի կայ... կամ ինչ քանի համար է դորձածում ստացած փողը... Եթէ այդ խնդիրը չմտնէր, ամտարակոյս ս. թարգմանչաց վանքը պիտի կորցնէր իր 60 րուբլին, բայց խնդիրը առանց լաւ քննելու մնաց ժողովում այն պատճառով, որ պ. թուովանց խոտացաւ տալ ընկերութեան տարեկան 100 ր. այն պայմանով որ այդ փողը ուղարկվի վանքին... Ընկերութիւնը պահում էր և չորս որդեկներն:

Այժմ ընկերութիւնը ունի միայն երկու որդեկներն՝ Ս. Ծատուրեանց, զանվում է այժմ Պետերբուրգի համալսարանի ֆիզիկո-մաթեմատիկական բաժնի վերջին կուրսում և Գ. Ղարաբեանց ուսանում է Չիքոնի համալսարանում:

(Կը շարունակվի)

ՆԱՄԱԿ ԱՂԱՍՏԱՅԻՑ

Փետրվարի 3-ին

Ղազարի նահանգական վարչութիւնը խորհրդով ընդհատելով իր արդիւնները և անհրաժեշտ առանց այլ և այլու իր կալուածները էր տուել բոլոր նրա բարեկամներին և ազգականներին, բայց աւաղակապտուն այդ երկի դուր չէր եկել անցնել օր նա կրկին յայտնվում է Ղազարում, մտնում է կառավարչի կանցելարիան, ներկայացնում է սուրբ և կամաւորապէս անձնատուր լինելով խնդրում է ազատ թողնել իրան պատ-

«5—6 շաբաթ բանտարկված մնալուց յետոյ այժմ ազատված մի բանտարկեալ նորից դիմում է կանաճական բանտի վարչութեան, խնդրելով իրաւունք տալ իրան անցկացնել դարձեալ բանտում ձմեռվան ամիսները. ինքը արհեստաւոր է և ոչ մի պարագմունք չէ գտնում այս եղանակին: Բանտի մուրացկանը աւելացնում է իր խնդրքին և այն հանգամանքը, որ ոչ ոք, ոչ մի ազգական չունի, չէ համարձակվում մուտքաւ և չէ ուղում դողանալ:»

Բանտը-պրօկտարիատը դուրկ ամեն միջոցից, քաղցից և ցրտից չը մեռնելու համար կուշտ և տաք տեղ բանան է վիստում լուսաւոր-բուրժուա արևմուտքում...

«J'ai consacré ma vie à la cause des ouvriers, je meurs aujourd'hui pour elle.» Նուիրեցի կեանքս բանտարկան դատին, մեռնում եմ ես այսօր նրա համար... Այս են այն նշանաւոր վերջին խօսքերը, որ բանտը Մալիւզ արտասանեց իր մահվան մահճի վրա... Սրանից մի քանի ժամանակ առաջ անշատ չարագործներ սպանում են այդ բանտին: Եվ այդպիսի մահով զարկաւորութիւնը կատարել է հանդիսաւոր կերպով Սեն-Գալ քաղաքում:

Եվ այդպիսի ամեն ծայրից գալիս են բանտարկան բազմաթիւ պատգամաւորութիւններ իրանց սղագրեւտ դրօշակներով: Այնքան բազմութիւն և հազարաւոր բանտներ հետևում են տըխտը իրանց դատի համար «մեռնող» բանտերի դազաղին... Երաժշտութիւնը նուազում է սղալի

ճառով կալանաւորվածներին: Այդպէս էլ անում են:

Երկու օր առաջ, մեզանից 19 վերատուր հետաքրքիր կայարանում սպանել են երկու հայ երիտասարդներ, որոնցից մէկը երեք ամսվան պըսակված է եղել, և վիրաւորել են երկուսին: Այդ սպանութիւնները պատահել են կողպտելու դիտարկութեամբ, խանութի մէջ սպանվածների ջնած ժամանակ, և իսկապէս ինչպէս չեն պատահում այս սարսափելի նահանգում: Ղազարի դատարանական բանտի մէջ այս րօպէս նստում են մի քանի հարիւր կալանաւորված չարագործներ, և դա ինքն ըստ ինքեան մի անհերքելի փաստ է թէ որքան դեռ ևս վայրենի դրութեան մէջ է այդ երկրի թուրք ազգաբնակիչները: Բայց ինչ գործ ունի հայ երիտասարդը այդպիսի կորած, այդպիսի յետընկած տեղերում: Փայլում սպանված երիտասարդը, որը երեք ամիս է պսակված է եղել, թողել է իր կինը, իր ընտանիքը և եկել այդտեղ խանութ է բաց արել փող աշխատեւուն: Գաղթականութիւնը զգուշի բան է, բայց աւելի զգուշի է երբ մարդիկ պսակվելով, շատ անգամ դեռ մի ամիս էլ հետը չապրած թողնում են և հետանում զանազան կողմեր փող վաստակելու և հարստութեան դիպելու: Այդ բանը մի զէպք ինչպէս: Եթէ «Մշակ» ընթերցողները չեն մոռացել, նրանք յիշում կը ինչն անկասկած որ մի քանի ամիս առաջ Գանձակում մի կին իր երեխայի հետ միասին այրվեցան յանկարծ բացաւաւած լամպայից. այդ կնոջ ամուսինը մի քանի տարի էր որ ապրում էր այստեղի կայարանում. այս յունվարի 1-ը լուսանալու գիշերը նա բոլորովին ողջ առողջ մեր աչքի առաջ մտաւ իր փորձի զործատուներ զինում: Այդ ցուրտ խոցում մէջ, որտեղ քամին փչում էր չորս կողմից, նա պատահմամբ վեր էր գցել վերմակը վրայից և բոլորովին սառել, միւս օրը մինչև կէսօր նա սաստիկ տանջվում էր, ոչ ոք նրան դուր չը բաց արեց, ոչ ոք նրա երեսին չը նայեց և թըշվար մարդը մեռաւ երկնային անտր և անօդանական, սակայն նրա մօտ աւելի քան 1,500 րուբլի թղթեր և պատրաստ փող դրոշ էին: Բայց ինչ է պէտք այդ փողը, երբ մի օր օտարութեան մէջ իր կինը մեռաւ անօդանական, իսկ միւս օր ինքը, և մէկը չը կայ որ նրանց կրկին մի բուրբ հող գցէր: Պանդխտական հոսանքի ամենատիրական կողմերից մէկն է այդ:

Աբ. Ապ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեղ գրում են, որ այս օրերս Պետերբուրգի հայ ուսանողները տուած «Հայկա-

մարչեր... Սեն-Գալում դեռ մի չեղած երեւոյթ էր, նկարագրում են լրագրիչները:

Մալիւզի սպանման առիթով մի քանի խուզարկութիւններ են եղել, բայց մինչև այժմ չեն գտել չարագործներին: Լրագրիչների կարծիքով սպանութիւնը դիտարկութեամբ է եղել և դործարանատերերի հաշով. իսկ «Արքեպիսկոպոսի» լրագրիչը ուղղակի ստում է այսպէս. «Եթէ այս ոճիրը պէտք է արգարել վերապիւր ոչ ուրիշ բանի, եթէ ոչ քաղաքական շարժումիցներին, այն ժամանակ պէտք է որոնել ահանախից գերմանացի լրտես-գործակալների մէջ. չարագործներին հեշտ կարելի է գտնել նրանց մէջ:»

Բեռնից հետևեալ հեռագրաւորը կարդացինք «Paris» լրագրում. «Շտապում եմ սրանով ձեզ յայտնել, որ մի հանդիպուցիչ առաջարկութիւն է արված ինչպէս Բիսմարկի կողմից Ֆիդելիական կառավարութեան միանալու երեքպետեան դաշնակցութեան հետ: Ինչպէս Բիսմարկի պահանջում է Շվեյցարիայից ճանապարհ տալ իտալական դորքերին, որոնք պատերազմի դէպքում կարող լինեն ասպատակել Ֆրանսիային Լիօնից և Գրենօրից: Գրա փոխարեն նա խոտացել է Չիւրա և Գուբի միացումը Շվեյցարիային:

Ֆիդ. խորհուրդը պատասխանել է, որ նա ձեռք տուած չունի բոլորովին աշխարհակալութիւնների և թէ պատերազմի դէպքում նրա միակ հոգը կը լինի յարկել տալ իր երկրի չեղբորութիւնը:»

Ինչ կը լինէր ինչպէս Բիսմարկի և հետեւեւ փորձի Շվեյցարիայի օրինակին...

Իմ կարծիքով Բիսմարկի այդ 19-օրոյ դարի պատուհասը իր ամբողջ հանձնարը գործ է դը-

կան երկրորդից» գուտ արդիւնք մնացել է 673 ր. 43 կ., չը նայելով որ երկրորդի ընդհանուր մուտքը եղել է 1770 ր. 75 կ.: Բայց ծախսը ահաղին է եղել, այն է 1097 ր. 32 կօպէկ:

Շտապը կարծում են, որ երբ մի օր և է գրքի, կամ ապրանքի մասին յայտարարութիւն է աւարկում լրագրում, ուրեմն լրագրի խմբագրութեանը կարելի է զիմը յիշեալ գրքը կամ ապրանքը ստանալու համար Գա բոլորովին սխալ է: Լրագրից ապում է մի օր և է յայտարարութիւն, բայց չէ կարող աշխատանք յանձն առնել այս կամ այն բանը բերել տալ պատուիրոյին: «Մշակում» ապված է, զիցուք թէ այս ինչ գրքը ծախվում է այս ինչ տեղ, և արժէ 1 րուբլի և անա մի պարսն ուղարկում է մեր խմբագրութեանը 1 րուբլի, խնդրելով որ բերել տանք իր համար յիշեալ գրքը: Բայց մեղ այդ անհարկին է անհեղ մենք կարող ենք ուղարկել միմիայն այն գրքը, որի մասին ինքներս յայտնում ենք թէ ծախվում է «Մշակի» խմբագրատանը: Ամեն յայտարարութիւն սուղադրելով մենք ցոյց ենք տալիս որոչ հասցէն, որով պէտք է զիմը այս կամ այն պատուէր անելու ժամանակ, բայց ինքներս ոչ ինչ յանձնարարութիւն ընդունել չենք կարող: Գրքը բերել տուողը թող զիմը գրովանաւորեն: Եթէ ոչ, այդ ուր կերթայ: Մենք տպում ենք մի ինչ գրքը է ծախվում.— և մեղ սկսում են ձանձարանել պատուէրներով, փող են ուղարկում, որ մենք ինքներս այդ գրքը առնենք և ուղարկենք: Ուրեմն շուտով այնտեղ կը հասնեն հայերը որ կարգաւոր լրագրում յայտարարութիւններ, թէ այս ինչ տեղ չերամի սերմ է ծախվում, այն ինչ տեղ կտանդէններ, մի երրորդ տեղ կօշկիներ, մի չորրորդ տեղ թէ՛, շքար է ալիւ, կը սկսեն մեղ փող ուղարկել, որ մենք այդ բոլորը առնենք: Մենք կօմիտիները պաշտօնը կատարել չենք կարող: Ամեն յայտարարութեան հետ սպում է սպարանք վաճառողի հասցէն էլ, և թող այդ հասցէով դիմեն:

Այս օրերս Պետերբուրգում վախճանվեցաւ Թիֆլիսցիներին յայտնի երգչուհի, օրիորդ Աննա Ալեքսանդրովնա Ռիչչոլի: Որիորդ ինչն Թիֆլիսցի էր, ունէր մի դուրսկան ու զօրեղ կօշիկ օ ս արալ տօ. ձայն և երկար տարիներ ընթացում երգում էր մայրաքաղաքի կայսերական օպերային բեմի վրա:

Թիւրքիայի կօնիա վիլայէթում դտնվող Բուլղար-Գաղ ասված կապարի հարուստ հանքը, որ իր մէջ պարունակում է և արծաթը, նորերում

նում 4 նապաստակի իրագործման, որով կարողանում է վնասել և ոչ երբէք հասնել. 1) Ֆրանսիական ժողովրդի պատմական փառքը և մեծութիւնը վար ձգել. 2) քաղաքի, ճնշել մեծ ու փոքր ժողովուրդների աղատութիւնը. 3) հալածել և արմատախիւ անել իր երկրի և ընդհանրապէս արևմուտքում հսկայական քայլերով զարգացող սօցիալ-դեմոկրատիան. և 4) Լևոն XIII պապի հետ միասին վերականգնել Շարլմայնի (կարդաւ մեծի, Ֆրանսիայի կայսրի), կայսրութեան ժամանակները, ինքը դուռնալ 19-օրոյ դարի Գերմանիայի Շարլմայնի, իսկ Լևոն 13-օրոյ, Լեոն III:

Ինչպէս որ օր չէ անցնում Բօջֆօրի օրգան «L'intransigeant»-ում Բիսմարկի անուն չը լինի, այնպէս էլ անկարելի է, որ և է լրագրում Բիսմարկի զարդնի ոտիկանութեան մասին ոչինչ չը լինի: Այդ զարդնի բարկ կազմակերպութիւնը, որի համար նշանակած է մի նշանաւոր ծախք գերմանական բիւրօտից, սկսված է այժմ ամբողջ Եւրօպայում և ծառայում է զլլաւորապէս վերոյիշեալ չորս նպատակներին: Լրտեսներ մուտք են դործել ամեն տեսակ ընկերութիւնների և հաստատութիւնների մէջ: Վերջերս էլ այդ գործակալութեան երկու լրտեսներ ձերբակալվում են մէկը Հաուպտ անունով Չիքոնում, միւսը Շրէյդէր—Ցիւրիում:

Սրանք երկուսն էլ տարիներով բանտներ կերպարանքով սօցիալիստ համոզումով միացած դործում են եղել Գերմանիայի բանտը սօցիալ-դեմոկրատիայի մէջ, բանտը-սօցիալիստների պարտիայի հետ, որ Բիսմարկի հալածանքներից ապաստան է գտած Շվեյցարիայում: Որինակ, զրանցից մէկը Հաուպտ, որ Չիքոնի զարդնի ազնետն է, 8—9 տարի լինելով վերոյիշեալ բանտարկան

թիւրքաց կառավարութիւնը կապարով սուեց հայ-յունաց դրամատերերի մի ընկերութեան երեք և կէս միլիոն ֆրանկով: Հանքի բովարտողները պարտաւորում են վճարել կառավարութեանը տարեկան 12 1/2% հանքից ստացվելի գուտ արդիւնքից:

Չիքոնի հրկեղեղների օգտին ստացանք պ. Ս. Տէր-Աւետիքեանից 10 րուբլի 26 կօպէկ, որը նա հաւաքել է իր ընկերների շրջանում: Նախկին 211 րուբլի 60 կօպէկի հետ միասին կը լինի ուրեմն 221 րուբլի 86 կօպէկ:

Կ. Պօլսից մեր ստացած մամուլը նամակներից երևում է, որ այնտեղ լուրեր են պատու, իբրև թէ Մաղաքիա կալիսկոպոս Օրմանեան Թիֆլիսի առաջնորդ պէտք է նշանակվի: Այդ առիթով Պօլսից տեղեկութիւններ են խնդրում մեզանից: Հարկաւոր ենք համարում յայտնել, որ այդ մասին մեղ ոչինչ յայտնի չէ: Ելվածքներից մենք վարդաց արդէն տեղեկութիւն ենք ստացել, որ Տիշչէն այն լուրերը, որոնք վերաբերում են Սիդրակեան կալիսկոպոսի Թիֆլիսից հեռանալուն: Հիւր կայ կարծելու, որ ինչպէս անհիմն էին այն լուրերը, որոնք մի երկու ամիս առաջ տարածված էին մի ուսուսնայ կալիսկոպոսի Թիֆլիսի առաջնորդ նշանակելու մասին, սրբազան Սեղաւազանի փոխարէն, նոյնպէս և անհիմն կը լինեն այն լուրերը, որոնք վերաբերում են Լազրուսի նախկին առաջնորդին Թիֆլիսի թեմի առաջնորդ նշանակելուն, մանաւանդ որ Արիստակէս կալիսկոպոսը ներկայումս վայելում է մեծ ժողովրդականութիւն թէ քաղաքի և թէ ամբողջ թեմի մէջ:

«Մշակի» № 11-ի մէջ Շուշու Ղազանիցցոց եկեղեցու մասին տպած լուրի առիթով Գարեգին քահանայ Գովհանիսեանից ստացանք հետևեալ բացատրութիւնը: «Վրդարև 30 րուբլին ևս էլ յանձնած ձեզ և այն էլ սրբազան առաջնորդի կարգաւորութեամբ, որպէս զի «Մշակի» համարները, ի թիւս այլոց ուղարկէք և Ղազանիցցոց եկեղեցու համար, բայց որովհետև ես նոր եմ հասել Շուշի և համարներ ինձանից առաջ են ստացվել, ուստի եկեղեցու երեսփոխանը անցիտութեամբ վերադարձրել է ձեզ երկու համար. ուստի խնդրում եմ շարունակաբար ուղարկէք ձեր լրակօն տրալ և երկար տարիներ ընթացում երգում էր մայրաքաղաքի կայսերական օպերային բեմի վրա:

Մենք ամենին չենք զարմանում, որ Թիւրքիայի հայերը շատ քիչ են գրվում «Մշակին», քանի որ փոսը Թիւրքիայում այն ստոխան անկարգ է, որ բաժանորդները գրեթէ երբէք չեն տանում իրանց թերթը կանօնաւոր կերպով: Կ.

Ընկերութեան հետ, մեծ հեղինակութիւն էր վայելում իր համոզումներով և համակրական եռանդով և ոչք չէ կասկածել, որ դործ ունեն Բիսմարկի առաջին աղետներից մէկի հետ. շատ անգամ ժողովների նախագահ է ընտրվելիս եղել և կազմակերպութեան ներքին գործեր կատարել:

Գալիս է յանկարծ Ցիւրիսից Չիքոնի ընկերութեան կօմիտեի մի պատգամաւոր և յայտնում է կուսակցութեան տեղիս անդամներին. «Հաուպտ, ձեր բարեկամը, ձեր կուռի ընկերը, դաւաճան է, լրտես է, Բիսմարկի ծառաների, նախարար Պոտկամերի Բերլինի ոտիկանապետ կըրիզերի արքանեակ է...» Կարելի է երեակայել թէ ինչ ապրութիւն է տիրում ամենքին:

Այժմ թէ Հաուպտ և թէ Շրէյդէր բանտարկված են Ցիւրիում, զրանց դործը շարունակվում է մինչև այժմ. ջննվում է ֆիդ. կառավարութիւնը լուրջ ուղղութիւն է տուել գործին, թէև Գերմանիայի Բեռնի դեպքանը ջանք է թափում ամեն կերպ թեթեւացնելու: Այս դէպքը մեծ ազդում կանց մանաւանդ Ֆրանսիական մամուլի մէջ և գրեթէ այժմ էլ չէ զարդար: Այս անգամ ոչ թէ երկուսի, այլ գտնում ենք տալը ազնետների անունները այն ցուցակի մէջ, որ Շվեյցարիայի մի բարձրատիճան պաշտօնեայ յանձնում է սօցիալ-դեմոկրատիայի կուսակցութեան և արպագրված է լրագրիչներում: Նրանցից ամեն մէկը Եւրօպայի զանազան քաղաքներում գրող է, թըղ-մօկրատիայի մէջ, բանտը-սօցիալիստների պարտիայի հետ, որ Բիսմարկի հալածանքներից ապաստան է գտած Շվեյցարիայում: Որինակ, զրանցից մէկը Հաուպտ, որ Չիքոնի զարդնի ազնետն է, 8—9 տարի լինելով վերոյիշեալ բանտարկան

Չիքոնի. Ղարաջ.

Պօլսից մի ոմն պ. Մանուկեան գրվել է «Մշակին» վճարելով 10 թուրքի տարեկան վճարը: Այս ժամ պարոնից նաևակ ենք ստանում, որ նա «Մշակին» ոչ մի համարը մինչև այժմ ստացած չէ: Մենք ինչ անենք, ինչպիսի օգնենք նրան: Բոլոր համարները, առաջին համարից սկսած, ուղարկվել ենք իրան: Եթե Ռուսաստանի փոստը մեղադրվի, այն ժամանակ լրագրի համարները կանոնաբար կհրատարակվեն: Ոչ ֆարսի, ոչ օրհնակ, ոչ կերպրի, ոչ Նիւ-Եօրկի Բայց ինչ է պատճառը որ ամեն տեղ Ռուսաստանից ուղարկվող լրագիրը ճիշդ է հասնում և միայն թիւրքիայից անդադար դադարներ ենք լսում: Երբ թիւրքացի փոստը նորոգվան անկարգ է, որքան անկարգ է այդ երկրի ամբողջ վարչութիւնը:

Հարկաւոր ենք համարում յիշեցնել «Մշակին» գրվել ցանկացողներին, որ մեր լրագրին փետրվար ամսի 1-ից մինչև տարվայ վերջը, այն է 11 ամսով գրվելու համար՝ պէտք է վճարել 9 թուրքի:

Այս օրերս, ինչպէս մեզ գրում են, լոյս տեսաւ Փարիզում Ս. Մարյոն և Ե. Ֆլամարիոն (C. Marpon et E. Flammarion) հրատարակչներին ձեռքով մի ֆրանսերէն գիրք թիւրքիայի մասին, «Le mal d'Orient» վերնագրով, որի հեղինակն է Kesnin-Bey անունով մի պարսի: Այդ գիրքը անշուշտ հետաքրքիր է թիւրքացի տիրապետութեան տակ գտնվող բոլոր քրիստոնէայ ազգերին, մանաւանդ հայերին: Մի հատորից բաղկացած այդ գիրքը արժէ 3 ֆրանկ ու կէս: Հեղինակը, որ երկար ժամանակ Կ. Պօլսում է կացել և ուսումնասիրել է թիւրքաց պաշտօնականների կեանքը, նկարագրում է մանրամասնաբար թիւրք պաշտօնականների տրիպոսթիւնն ու ապակառուցութիւնը և նրանց գործած զեղծումները:

«Մշակին» բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է: Տարեկան գինը 10 թուրքի է: Ով որ ցանկանում է գրվել ամբողջ տարով, կարող է դուրս ևս ստանալ այս տարի դուրս եկած բոլոր համարները, յունվարի 1-ի համարից սկսած:

Վրաց «Թէատրի» շարժաթիւթիւնը, որը ընդհատել էր իր հրատարակութիւնը, ինչպէս լսել է «Новое Обозрѣніе» լրագիրը մարտի 1-ից նորից կը սկսի հրատարակվել նախկին խմբագրութեամբ:

Ներկայումս մաքսատների կառավարիչների մասնակցութեամբ քննվում է մաքսային նոր կանոնադրութիւնը: Սկզբնական աշխատանքները աւարտելուց յետոյ, մաքսային նոր կանոնադրութեան նախագիծը, ինչպէս հաղորդում են մուրաբաղալի լրագիրները, ֆինանսների մինիստրի միջոցով կը ներկայացվի պետական խորհրդին:

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան ղեկանատան մէջ, անցնել տարիների նման, այս տարի էլ վաճառվում է շերամի ցէլիկներ սերմ, միևնույն 60 կոպէկով: Ամեն մէկ գնողին 10 մրտաւից աւելի չէ տրվում:

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ ժողովրդական լուսաբերութեան մինիստրութեան մէջ քննվում է կառավարական զինավորանքի պրօզրամայի մէջ բնական պատմութեան պարտաւորեցուցիչ դասընթացը մտցնելու հարցը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐԿԱՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՅԻՆ

Վերջին ժամանակներում կրկին անգամ հանդէս եկաւ այն տխուր վիճակի նկարագրութիւնը, որի մէջ ընկղմված է թիւրքաց կառավարութեան իշխանութեան տակ գտնվող երկիրը: Փոքր-Ասիայում, մանաւանդ թիւրքաց Հայաստանում իրերի զրուծիւնը բաւական ծանրացել է, ամեն կողմից երևան են գալիս գոգոտութեան նշաններ թիւրք կառավարութեան քայքայված դրութեան դէմ, ամեն կողմից բողոքներ են լսվում այն անվերջանալի անկարգութիւնների և զեղծումների դէմ, որոնք տեղի են ունենում երկրի թէ վարչական և թէ դատաստանական շրջաններում: Չը կայ ոչ կեանքի և ոչ կայքի ապահովութիւն, — ասա այն

անվերջանալի «գանգառը, որ լսվում է նորից: Այդ բոլորի մասին, վերջին շարժումների ընթացքում անդադար տեղեկութիւններ և նկատողութիւններ են տալիս թիւրք Պետերբուրգի լրագիրներում, և թէ եւրօպական գանազան երկրներին մասնով մէջ: Թիւրքաց պետութեան, և մանաւանդ քրիստոնէայ Հայաստանի ողորմելի դրութեան մասին նորից հրապարակ են դուրս եկել ամեն տեսակ գանգառներ և բացատրութիւններ: Այդ բոլորին փակած աչքերով նայել, ի հարկէ, չէ կարող Օսմանեան կառավարութիւնը: Բայց, տարաբաղադար, Պօլսի թիւրք մինիստրները, փոխանակ չարիքի հիմքը որոնելու, փոխանակ քննելու այն անվերջանալի գոգոտութիւնների պատճառները կրկնապատկում են երկրի մէջ երևան եկող յուզմունքները՝ դանազան ձերբակալութիւններ անելով, և նորանոր ճնշումներ գործ զնելով: Վերջին օրերում թիւրքաց Հայաստանի գանազան կողմերում կատարված ձերբակալութիւնները արդէն յայտնի են, յայտնի են և այն բոլոր եղելութիւնները, որոնք տեղի ունեցան թիւրքաց կառավարութեան և Պօլսի հայոց պատրիարքարանի մէջ, որոնցով թիւրքաց կառավարութիւնը ձգտում է աւելի սահմանափակել թիւրքահայերի ազգային վարչութեան և պատրիարքութեան դարևոր իրաւունքները: Թիւրքաց կառավարութիւնը ուրիշ ոչինչ չէ անում, բացի ամեն բանի մասին կատարած իրերը և նորանոր խտուրթիւններ գործ զնելուց:

ՆԱՄՍԿ ԹԻՒՐԿԻԱՅԻՆ

Կ. Պօլսի, 2 փետրուարի

Այս վերջի շարժել կրնայ համարել գոհունակութեան շարժի մը «Մշակին» 7 թիւն մէջ հրատարակված թղթագրութեամբ արդէն գրած էի թէ՛ Քաղ. Ժողովոյ ատենապետը ապահովութիւններ ստացած է պետական ժողովին թէ ամուսնութեան և ժառանգական խնդրոց մէջ Պատրիարքարանի իրաւունքները պիտի յարդուին ըստ պահանջման Պատրիարքարանի: Այդ խտուրթի իրականութիւն մը եղած է, և այսօր «Արևիկը» կը հաղորդէ թէ՛ Պետական խորհրդոյ օրհնարական ձեռքը, որոյ կը նախագահէ շէյխ-Իւլիսամի որդին, միաձայնութեամբ որոշել է իրաւունք տալ հայոց Պատրիարքարանի պահանջման: Այսպէս ասան այս խնդրը կը վերջանայ և Պատրիարքի հրաժարականն աւելի տուող երեք հարցերն ալ կարողաւոր են համարուին. միայն թէ՛ պետական խորհրդոյ որոշումը պիտի յղուի նախարարաց խորհրդին, վասն զի վերջական վճիռը նախարարը կուտան: Խորհրդոյ մէջ, ի հարկէ, դատական գործոց նախարարը պիտի հակառակի, սակայն միւս նախարարը խոստովանելով մտածելով պիտի չզուլեն նախ իրաւունք տալ: Նոյն իսկ շէյխ-Իւլիսամի որդին, որ այնքան հակառակ էր մեր պահանջմանց, հարկադրեցաւ ձանձաղ մեր իրաւունքներն:

Միև կարևոր կարգադրութիւնն եղաւ Միացեալ-Ղնկերութեանց Մշտ պարժարանին խնդրը: Արդէն զիտեք թէ Մշտ տեղական իշխանութիւնը փակած էին այդ վարժարանը, կամ թէ կուզէին փակել, զի այդպիսի ալ որոշ լուր մը չը կար, եթէ Պօլսին հանրային լուսաբերութեան կողմանէ հրաման մը չը խրկուէր նորա շարունակութեանն: Պատրիարքարանի հետ բանակցելով լուսաբերութեան նախարարութիւնը ալ ևս ո՛ր է գոհարութիւնն չէ յարուցած և վարժարանին շարունակուելուն հրամանը այս շարժու խրկուեցաւ ի Մուս:

Այս լոյսն հետ միասին ուրախութեամբ լսեցին Պօլսոյ հայք թէ՛ կայսրն իւր հովանաւորութիւնը չնորժած է այն պարահանդիսին, որ պիտի տրուի ի նպատակ Միացեալ-Ղնկերութեանց վարժարաններու: Ի հարկէ, այսպիսի միջոցին մը մեծ տպաւորութիւն կը գործէ այսպիսի հովանաւորութիւն մը: Միացեալ-Ղնկերութիւնը իրենց այս յաջողութիւնը պարտական են իրենց վարչութեան ատենապետ Վեռն պէ ֆափագեանին (այս մականունը կրելը գերազուրկ է մ'է, բայց պէտք չէ շփոթել միևնույն հետ): Մի ազնիւ և գործունէ կերտասարդ է, որ Ղնկերութեան այս գոհարար կացութեան մէջ յանձնառու եղաւ վարել ընկերութիւնն և ունենալով լաւ յարաբերութիւններ ազրուցի պարտան պաշտօնէից հետ, կարող եղաւ այդ հովանաւորութիւնը ձեռք բերել: Պարահանդիսի մասնագործին պիտի նախագահէ Պանը

Օթոմանի անօրէն պ. Ֆոսթէր—Վայսըր նուրիւս է հազար հինգ հարիւր թուրքի:

Ամեն յաջողութիւնը Պատրիարքարանի համար միասին կուգան: Վաճան էֆէնդի նոր այցելութիւնն ալ առ Պատրիարքն մեծ գոհունակութիւն պատճառած է մեր պաշտօնական շրջանակներուն: Այն շրջապատները, որ Պատրիարքը խրկեց գաւառաց առաջնորդներուն— որուն օրինակը խրկեցի անցեալ շաբաթ—այն բարեմաղթական աղօթքներն, զոր ըրաւ Պատրիարքը կայսեր համար Մայր-Եկեղեցոյ մէջ, գոհունակութիւն պատճառած են կայսեր, որ վաճան էֆէնդի միջոցաւ յայտնեց իւր գոհունակութիւնն միանգամայն յուսադրական խոստումներ տալով:

Բայց անշուշտ պիտի հարցնեք թէ՛ ինչ եղան ձերբակալութիւնները: Չհնք կարող այս մասին ուրախ լուր մը տալ. ընդհակառակն ձերբակալութիւնները կը շարունակուին. ձերբակալութիւն մը եղած է Նիկիոմիդիա (Պօլսէն ոչ հեռու), երիտասարդ մը, որ մի պատմական վիպասանութիւն ունի եղիլ, իւր կապակածին անձ, բանտարկուել է: Եւրօպացի մի երիտասարդ, պ. Փասպանեան, որ իւր հայրենիքն ալ բանտարկուած էր, բայց անպարտ արձակուած ու Պօլսն եկած էր փաստաբանութեամբ զբաղուելու, ձերբակալուեցաւ այս օրերս, իւր սենեակը խուզարկութիւններ ըրած են, բայց բնականաբար ոչինչ կասկածելի կերպով չէ գտնուել: Ինչն այժմ միւս ձերբակալուներու հետ բանտն է:

Խնդիրները հաւանօրէն շուտ չը կարողաւորին, մանաւանդ որ այս օրերս նոր խնդիր մ'ալ երևան ելած է, որոյ հետեւութիւնն լինի թիւրք երկարել վանեցնելու բանտարկութիւնը: Այցեալ տարւոյ մէջ մեռաւ ի վառ գաւառին կուսակալ Համիլի փաշա, որ ծեր մի անձ էր, բայց ամենախիստ միջոցներ ձեռք առած էր հայոց դէմ: Այժմ չենք գիտեր ինչ պատճառաւ կուզեն ենթադրել թէ՛ այդ կուսակալը բնական մահուամբ չէ մեռած, այլ թունաւորուած է վառ գանուղ զեղաւաճառ մը—հաւանօրէն բանակին զեղաւաճառը—Ղուիճի անուամբ—կասկածներու ենթարկուած է, իւր թէ ինքը կամաւ սխալ զեղ և թոյն տուած լինի այդ կուսակալին: Գիտականօք ձերբակալուած և բանտարկուած է կառավարութիւնը պիտի փնտռէ, որ այս ոճիրը գործուած է, որուն օրուտ կայ այս ոճիրէն: Գուցէ կարծուի թէ հայոց և այսպէս աւելի ծանրանայ վանայ հայոց վիճակը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՊԻՆ

—Մեզ գրում են Կ. Պօլսից հետեւալը: «Մուրադեան եպիսկոպոսը, որքան այժմ յայտնի է, չը պիտի ընդունի կարնոյ առաջնորդութիւնը»:

—Արևիկը» մէջ կարգում ենք հետեւալը: «Կազմակերպչն կը տեղեկացնեն, թէ հանդուցեալ Աշը դեան Յակոբ էֆէնդի կարևոր կտակ մը թողած է: Ալէքսանդրիայում ունեցած եօթն կարուածոց հասոթին, որ իւր 3.000 եզիպտ. ոսկի կը հաշի, 100 մասի բաժնեկցի, հետեւալ աղջային կտակներն ըրած է, 100-ին 5 երուսաղէթի ժառանգաւորաց վարժարանին. 100-ին 5 Կ. Պօլսոյ Ազը Հիւանդանոցին. 100-ին 3 թալասի մէջ հաստաւած աղջկանց վարժարանին. 100-ին 3 կեսարիա գանուած աղքատ վարժարանաց. 100-ին 2 Ալէքսանդրիոյ ս. Պօղոս և ս. Պետրոս վարժարանաց: Հասոթին 100-ին 40-ն ալ ընդհանուր ազգին կտակած է սա պայմանով երբ 40 բաժնի հասոթին 5.000 ոսկի գոյանայ, այս դրամով հետզհետէ կարուածներ պիտի գտնուին, մինչև որ այս կարուածները արժեքը 15.000 ոսկու հասնին: Այս նոր գումարին հայայթով Արուստանոց մը պիտի բացուի Հայաստանի մէջ»:

—Մայրաքաղաքի լրագիրներին Վիեննայից հեռագրում են հետեւալը. «Politische Correspondenz» լրագրին հաղորդում են Կ. Պօլսից, որ չը նայած մեծ վիղբի խորհրդակցութեան անուանի հայերի հետ և նոյն անձանց ու պալատականներին մէջ իրար զանազան արտահայտութիւններ, Բ. Կրան և հայերի յարաբերութիւնները սուր կերպարան են ստանում և անհաւատալի է որ աւելի բարւոք կերպարանք ստանան: Վերջինս զէպերը ցոյց են տալիս, որ Սուլթանի կասկածանքները ոչ թէ միայն փարատվել են, այլ ընդհակառակն աւելի ստուկացան, երբ անուանի հայերը իրանց

ազգակցների հաւատարմութեան զգացմունքները յայտնեցին:

—Լճագործից գրում են, որ լորդ Չերչիլ մտադիր է շուտով խօսելու Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի համերաշխութեան մասին, և այն դաշնակցութեան մասին, որ կարող են կապել այդ երեք պետութիւնները հարկաւոր դէպքում: —Ուէլսի պրինցը, ինչպէս հեռագրում են Փարիզից, այցելեց հանրապետութեան նախագահ Կարնօին, և արտայայտեց բարեկամական զգացմունքներ: Ուէլսի պրինցը մտադիր է գնալ Սան-Բաթօ, զերմանական թագաժառանգին այցելելու համար:

—Հնդկաստանի նախկին փոստաբայ, յայտնի լորդ Գիւֆֆէրին, հրաժարական է տուել իր պաշտօնից: Եւրօպական լրագիրներին գրում են, որ այդ հրաժարականը մասնաւոր բնաւորութիւն ունի, և ոչինչ փոփոխութիւն չի մտցնի Հնդկաստանի մէջ:

—Կ. Պօլսում և Բէլգրադում, ինչպէս հաղորդում են Սօֆիայից, կազմվում են բարձրական նոր մասնագործներ, որոնք պէտք է գործեն գլխաւորապէս Բալքանի սահմանների վրա: Գրանց գործունէութիւնը քաղաքական նպատակներ ունի, թէ և ծածկված կը լինի սուլտանական գործողութիւնների ստի:

ԻՍԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եւրօպական լրագիրները լի են գանազան թէ լուրջ և թէ ծիծաղելի դիտողութիւններով իշխան Բիսմարկի ճառի վերաբերութեամբ: Մի թուական հաշու է «ը երկաթէ կանցիլերի» վերջին ճառը բարկացած էր 10.997 խօսքից: Իսկ մի անգլիացի, Մեկս ամուսնով մի քանի հազար մարկ առաջարկեց գերմանական ընկառուած շինութեան պատասխանին այն բաժակի համար, որով իշխան Բիսմարկ ճառ խօսելիս խոսում էր զեղեկներան ջուրը իսկ Բերլինի ամերիկական դեսպանը ցանկանում էր ձեռք բերել այն անագին մատիտը, որը իր ձեռքին բռնակ էր Բիսմարկի ճառախօսելիս, և որով նա խոսք փում էր սեղանին իր խաղաղասիրական յայտնութիւնների ժամանակ: Բայց այդ երկու անձնին էլ չը կարողացան ստանալ այդ իրերը. թէ մատիտը և թէ բաժակը վերցրել էր Բիսմարկի որդին: Իշխանուհի Բիսմարկի համար Բանը նրա նուսն է, որ իշխանուհի Բիսմարկի հաւաքում է այն բոլոր նիւթակաւ ապացոյցները, որոնք վերաբերում են կանցիլերին: Այդպէս, օրինակ, նորա ժողովածուի մէջ գտնվում է այն գրիչը, որով Բիսմարկ ստորագրել է Ֆրանկֆորտի դաշնագիրը, այն սեղանը, որի վրա ստորագրված է այդ դաշնագիրը, այն աթոռը, որի վրա նստել էր Բիսմարկ Նապօլէոնի հետ տեսակցութիւն ունեցած ժամանակ, և ուրիշ անտ իրեր: Իշխանուհու ժողովածուն երկու մասի է բաժանվում՝ խաղաղասիրական բաժնի և պատերազմական բաժնի: Իսկ թէ այդ բաժնիներից որի մէջ կը մտնեն վերջինչեալ բաժակը և մատիտը—այդ դուրս ևս յայտնի չէ:

Շուտով վիեննայում միջազգային պատկերահանդէս պէտք է լինի ի պատիւ Ֆրանց-Յովսէֆի կայսրի յօբնականի: Վիեննայի լրագիրները հաղորդում են, որ ռուս նկարչները, որոնք խօսք էին տուել մասնակցելու այդ պատկերահանդէսին, այժմ յետ են վերցրել իրանց խօսքը:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱՂՈՒԹԻՒՆՑ

ՍՕՖԻԱ, 8 փետրվարի: Այսօր հրատարակված է բարձրական երեք հեռագիրներ հինգ էսկադրօններով լրացնելու հրամանագիրը:

ՆԻՒՆՈՐԿ, 8 փետրվարի: Մասնաւոր-վէրնովից— որը գտնվում է Խլիսոյ նահանգում, հեռագրում են, որ այնտեղ միւրիկը վնասել է աւելի քան 500 տներին: Փոփոխելի ժամանակ հրդէս պատահեց, որին զոհ դառաւ քաղաքի թաղերից մէկի երեք քառորդ մասը, ուր գտնվում էին ամենամեծ

խանութները: Այսպիսով է 29 մարտ, իսկ վերադարձները 100-ից աւելի են:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 փետրվարի «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ առևտուրի և մանուֆակտուրայի ղեկավարամենտի մշակած նախագիծը, որը վերաբերում է վարանտի (փոխառական) պահանջների նոր կանոնադրության, շուտով կը քննվի պետական խորհրդում:— Լուսինին նախընտրված է մի նախագիծ, որի համաձայն օտարերկրացի բժիշկները, Ռուսաստանում բժշկության մեջ պարագայում իրաւունք ձեռք բերելու համար, սրանից յետոյ պէտք է քննութիւն տան ոչ թէ միայն մասնագիտական առարկաներից, այլ հաստատութեան վկայական ձեռք բերելու համար պէտք է քննութիւն տան գիմնադրական դասընթացի առարկաներից:

ՎԻԵՆԱ, 9 փետրվարի «Polit. Corresp.» լրագիրը, Լոնդոնից և Լոս-Օֆից ստացած լուսերի հիման վրա, հաղորդում է, որ սպասում են Ռուսաստանի առաջարկութիւններին՝ Բ. Կրանը միահամուռ յայտարարելու համար, որ կօրոգրեան պրինցիբ Բոլզարիայում մնալը սպորին է: Այնուամենայնիւ Ռուսաստանը ստիպողական միջոցներ չէ առաջարկում:

ԲՈՒՆԱՐԵՍ, 9 փետրվարի: Գեներալ (?) և գնդապետ Մանկան ձեռքաւարկած են՝ մեղադրվելով կապալների վերաբերութեամբ զեղծումներ գործելու մէջ: Գեներալ Անգելից (?) հրաժարական տուեց:

ԲԵՐԼԻՆ, 9 փետրվարի: Այն լուրը, որ հաղորդում էր, թէ այստեղ փակված է ռուսաց պետական ձիապահական պահեստը, ճիշդ չէ:

ՓԱՐԻՉ, 10 փետրվարի: Մինիստրական ճշմարտութիւնը հրատարակեց Ֆոնդի վրա գործածվող դատարար, որ պահանջում է պատգամաւորների ժողովը: Եթէ այդ առիթով մինիստրութիւնը վստահութեամբ հարց կը յարուցանի, այն ժամանակ, շատ կարելի է, որ պատգամաւորների փոքրամասնութիւն կունենայ իր կողմը: Վիճաբանութիւններ կը լինեն հենց արդիւնքի Ման-Րեմոնից ստացված մասնաւոր տեղեկութիւնների հիման վրա, անյուստի է թաղած առանցի առողջանալը:

ԲԵՐԼԻՆ, 10 փետրվարի: «Norddeutsche Allg. Zeitung» լրագիրը հաղորդում է, որ բոլզարական խորհրդի վերաբերեալ բանակցութիւնները իսկապէս սկսվեցան և յոյս կայ, որ լաւ վարձան կունենան:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Table with 3 columns: Description, Price, and Quantity. Includes items like flour, oil, and various goods with their respective prices and quantities.

Իմբապիր-հրատարակող ԳԻՐԳՈՐ ԱՐՄԻՆԻ

ԱՋԻ ՇԵՐԱՄԱՊԱՀՆԵՐԻՆ

Նոր ստացված են Պաստերի շէլիէր սխտանայով պատրաստած ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄԵՐԸ Ֆոսֆորային և Խոտախայից: Աջողութեան համար երաշխաւորութիւն է տրվում: Սերմի 1 զոյտանի արժէ 1 բուլբուլ, ֆունտը 75 բուլբուլ: Կիւնի պահանջներով Թիֆլիս, Նիքիտին, Միքայելեան կամուրջ № 12. (Тифлисть, Лерисе, Михайловский мостъ № 12). Սերմերը ուղարկվում են փոստով: Փոստի ծախսը առանձին: Լէրիսէ հրաւիրում է շերամապահութեան սիրողներին չը սպասել մինչև տաք եղանակը սերմերը պահանջելու համար: Աջողութեան գլխաւոր պայմաններից մինն է, երբ սերմը անց է կացնում ձմեռը տեղի վրա: 1—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM. ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԻԱԳԵԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ. Կանոնաւոր և ուղղակի երթիկներ ՄԱՐՍԵՆԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ. Հինգշաբթի, փետրվարի 18-ին, ԱՆԱՏՈՒԻԱ (ANATOLIE) շոգենաւոր, նաւապետ ԲՕՇԷԼ (BOSCHEL) զուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզոն, Օրդու, Սամսոն, Կ. Պոլիս և Մարսէյ: Տեղեկութիւնները մասին պէտք է գլխի ընկերութեան գործակալներին, Բաթումում Լէմոյղուի տան, Նաբերէֆայա, և Թիֆլիսում պ. Բէնօին, նախկին Արժուրի գալիերում, № 103. 2—4

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ԼԷՕԻ «ԾԱՅՐԵՐ»-Ը ԳԻՆՆ Է 20 ԿՕՊԵԿ Կարելի է ստանալ Թիֆլիսում՝ Յոնան Կաթեանից (Ելիզաւետեան փողոց, № 25) և «Աշբիւրի» վաճառատնոցում: ԲԱԳՈՒՄ՝ Տիգրան Ղանախանից, ՂՈՒԲԱՑՈՒՄ՝ Խաչատուր Փանեանցից, ՆՈՒՌՈՒՄ՝ Սիմէն Շահաբադեանցից և ՇՈՒՇՈՒՄ՝ Անդրէաս Աբրահամեանցից: 2—5 (Շ. Հ.)

ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԱՐՈՒՆՍԱԿԱՆ, ՄԻՆԵՐԱԿԱԿԱՆ, ՄՐԳԱՑԻՆ ԵՒ ԳԱՋԱՑԻՆ ՋՐԵՐԻ Մ. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆՑԻ ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ (Յերիօվեայա փողոցում, Կոնստանտինովի տան կից, որտեղ գտնվում է Լորգո և ընկ. տպարանը): Պատեռ ունեն յայտնելու պ. պ. բժիշկներին և յարգելի հասարակութեանը որ ես նորից վերանորոգելի և նշանաւոր կերպով ընդարձակեցի իմ գործարանս, աշխատելով բաւականացնել ժԱՄԱ-Գործարանի կառավարութիւնը ես յանձնեցի ՖԱՐՄԱՑԻՍՏԻ մի ՊՐՈՎԻԶՈՐԻ, որ փորձառութիւն է ստացել Ռուսաստանի մայրաքաղաքներում: Գործարանն ունի ամենամար ձեռք բերածները, նոյնպէս և Չիլիի հոգաւար ՖԻԼՏՐՈՒ, որը միակ է, որ աջողութեամբ մաքրում է ջրերը կապալներից, կրից, երկաթից, օրգանական, միներալական մասնիկներից ու աղերից և դերազանցում է բոլոր միւս ֆիլտրներից իր մեքենայական և քիմիական գործողութեամբ: Պրովիզորը մշտապէս գտնվում է և անձամբ պարապում է իմ գործարանում: Ընդհանրապէս օգտնողակ միջոցներին, որ ստվիս է գիտութիւնը անալիտիկական քիմիայի ճիշդում, այսուհետեւ իմ գործարանում կը պատրաստվին, բացի ղեկերեան, մրգային և զազային ջրերից, բոլոր ՄԻՆԵՐԱ-ԼԱԿԱՆ ԲՅՈՒՄՈՒՄԻ ՋՐԵՐԸ, ինչպէս օրինակ՝ Վիշի, Էմի, Կարլսբադի, Մարիէնբադի ջրերը, Լուծողական ջրերը բոլոր յայտնի աղբիւրների և այլն, հետևելով յայտնի հետազոտողների տուած կանոններին: Արեւստական միներալական ջրերը, որոնք այժմ խորհուրդ են տալիս ընդունել հոգաւար բժիշկները, կարող են ոչ թէ միայն փոխարինել բնական ջրերին, բայց և ունեն մի քանի գերազանցութիւններ. նրանք կարող են միշտ թարմ կրութեան մէջ ձեռք բերվել, մի և նոյն ժամանակ պարունակելով իրանց մէջ անխաթախ զազերի աւելի մեծ քանակութիւն, այդպիսով աւելի ախորժիկ դառնալով խմելու համար և աւելի շուտ ներդրուելով հիւանդ կազմուածքի վրա: Աւելորդ չէ՞ համարում ասել որ ես միշտ աշխատում եմ պահել գործարանս կատարեալ մաքրութեան մէջ և վերաբերվել դէպի գործն ամենամեծ ճշգրտութեամբ և բարեխղճութեամբ, որի մասին յարգելի հասարակութիւնը կարող է համոզվել անձամբ այցելելով գործարանս ամեն ժամանակ: Տարածայնութիւններից խոստովաւ համար, խոնարհաբար խնդրում եմ իմ ջրերի գործածողներին պահանջել որ իմ բոլոր արդիւնքները կրեն իմ ֆիլտրայի նշանակը, քանի որ ուրիշ գործարաններ կարող են ի չար գործածել հասարակութեան հաստատութիւնը:

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Ե Ր

«ԱՂԲԻՐԻ» ՎԱՃԱՌԱՆՑՑ Թիֆլիս, Գօլովինսկի պրոսպեկտ ա. Մերթոկի: Թիֆլիսում բացված է «Աղբիւրի» վաճառանոց, յատկապէս կրելիաների, աշակերտների և ընտանիքների համար: «Աղբիւրի» վաճառանոցում ծախվում են մանկական զրդեր, պատկերներ, նկարներ, նոտաներ, բազմաթիւ շքեղ իրեր: Երկրորդ կարգի կրելիաները և աշակերտներին ընծայելու համար, զարդանկար և դասական հարուստ և բազմաթիւ պիտոյններ, տպվում են նոյն վաճառանոցում մեծօգրամներ (զարդարուն գլխատաւեր նամակների ձևակերպում), գրելու, փոստի և ՏՊԱՐԱՆԱԿԱՆ ամեն տեսակ ընտիր ԹՂԹԻ ՄԵՆ ՊԱՀԵՍ, որ կազմում է Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՎԱՐԳՈՒՆԻՆ ԵՂԲԱՑՐԵՆԻ ԷՆԻՍԿԱՆՈՐ ԹՂԹԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ԿՈՎԿԱՍՏԱՆ ԲՍՃԱՆՄՈՒՆԻՔԸ: Վաճառանոցը ընդունում է Ռուսաստանում և արտասահմանում հրատարակվող մանկական թերթերի բաժանորդագրութիւն: Վաճառանոցը կամենալով զիւրացնել զաւուարճակ հեղինակների, թարգմանիչների գործը, ընդունում է Թիֆլիսում տպագրել տալու նրանց աշխատութիւնները: Ընդունում է միջնորդ լինել և պատուիրել իրանց համար ամեն տեսակ պատկերներ, կլիշայներ: Վարձու է տալիս «Աղբիւրի» ծաղկատուերից և նկարներից:— Վաճառանոցը ընդունում է կօմիսայով ծախելու զանազան հրատարակութիւններ: Վաճառանոցում գտնվում է և «Աղբիւրի» խմբագրութեան գրասենեակը, ուր միայն կարելի է բաժանորդ գրվել «Աղբիւրին»: Օտարաբաղադրացիք զինում են՝ Тифлисъ. Магазинь Дѣтскаго журнала «Агбуръ». 2—10 (Հ. Ե)

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է «ՋԻՆՈՒՈՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՆՕՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ» ԳՈՎ ԿԱՍԻ ՀԱՄԱՐ Գինն է 30 կօպէկ Վաճառվում է «Մշակի» իմբազրատանը և հետեւեալ տեղերում. Թիֆլիսում՝ Կենտրոնական և ուրիշ գրավաճառանոցներում, ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ՝ Կ. Կատանյանի խանութում, ԲԱԳՈՒՄ՝ Թաւայանի և Շիրազեանի խանութներում, ԳԱՆՁԱԿՈՒՄ՝ Աղայանի խանութում, ՇՈՒՇԻ՝ Կաղանկ երազարանի գրավաճառանոցում, ՆՈՒՅԻ՝ Ռուսցիէ Ն. Կալիսեանի մօտ, ԱԳՈՒԼԻ՝ Ռուսցիէ Լեոն Թաղեանի մօտ, ԱԼԷԲԱՍՆԻՐԱՊՈՒՎ՝ Վենետիկեանի խանութում: Օտարաբաղադրացիք այդ վիճակը ստանալու համար պէտք է զինեն հետեւեալ հասցեով. Тифлисъ, Х. Малумянцу, въ редакцію Мпакъ. 4—10

ЗУБНЫЯ СРЕДСТВА А. ШТЕХЕРЬ ПОДОЛЬСКІЯ ЗУБНЫЯ КАПЛИ КОРОБКА 50 КОП. ГИГИЕНИЧЕСКІЙ КОКАИНОВЫЙ ЗУБНОЙ ЭЛИКСИРЪ БОЛЬШОЙ ФЛАЗОНЪ 30 К. ГИГИЕНИЧЕСКІЙ ЗУБН. ПОРОШОКЪ КОРОБКА 30 К. СКЛАДЪ ВО ВСЕЛЪХЪ АПТЕКАХЪ И АПТЕК. МАГАЗ. ՊՐՈՎԻԶՈՐ Ս. ՇԵԼԻՔԻՐԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ՍՏԱՄԵՆԻ ՅԱԻԻ ԵՒ ՓՁԱՆԱԼՈՒ ԴԵՄ ՊՕԻՈՒՆԱՆ ԱՏԱՄԵՆԻՂ ԿԱԹՈՒՆԵՐ 80 ԿՕՊ. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՕՎԱՑԻՆԵԱՆ ԱՏԱՄԵՆԻՆ ԷՒԻԿ ՄԻ 80 ԿՕՊ. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԱՏԱՄԵՆԻՆ ՓՈՇԻ 30 ԿՕՊ.

ԳԼԻՍԻՈՐ ՊԱՀԵՍՏ. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան ղեղավաճառատան, և պ. պ. Շահաբադեանցի, Մակիերի, Սէնչիկովսկու և Ազմուրովի ղեղատներում: ԲԱԳՈՒՄ՝ մէջ՝ Բէկկերի մօտ, ԳՈՒԹԱՑՈՒՄ՝ Կօկոչեկի մօտ, ՍՏԱՎՐՈՊՈՒՄ Բրօննոցկու մօտ և ԿԿԱՏԵՐԻՆՕՒՐՈՒՄ: (Հ.)

ВЫСОЧАЙШЕ Утвержденное Кавказское Товарищество торговли антекарскими товарами въ Тифлисъ (Графская ул., домъ бывш. Шабурова). ԲԱՐՁՐԱԳՈՑ ԷՍԱՏՍԱԿԱՆ ԿՈՎԱՍՏԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏՆԻ ԱՊԱՐԵՔՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԵՒ ԲԱԳՈՒՄ ՄԵՋ: ՀԱՆՐԱՑՆԻ ՋՐԵՐ, Կովկասեան և արտասահմանեան, այս գարնանը շրջերի մէջ նոր անվաճ-ՅԵՏԻՑ ԵՒ ՄԻՋԱՏԵՐԻՑ ՊԱՀԱՊԱՆՈՒՄ, ՄԻՋՈՑՆԵՐ, Կատակալի, բոլորայն, ցեց ոչնչացնող հեղուկ, Պարսկական և Գալմաթիայի փոշի, և Բուրբիլի անվիթ կոչված բոյոր: ՕՒՂ ՄԱՐԹԵՂՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ պրօֆէսոր ԿԵՏՍԱՐԱՅԻ, կարողացած փօշի կրկաթի արձանայով, որպէս անհնարաւ միջոց անմաքրութեան տղերը խտակելու համար, կարողանալ թթուութիւնը և չը մաքրված տեսակից, խորայն կիր, ծծումբ, կրկաթի արձանայ և Մարգարեանի կրկաթի թոււում: 84—100 (Հ.)